

Доц. др Гордана Дракић

Правни факултет Универзитета у Новом Саду

ШЕСТОЈАНУАРСКА ДИКТАТУРА И ПРАВНА ДРЖАВА

У раду је, најпре, изложена организација власти у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, као и уставне претпоставке за изједначавање законодавства у држави.

Након трагичног догађаја у Народној скупштини, краљ Александар Карађорђевић је 6. јануара 1929. године укинуо Устав и завео лични режим. У раду је приказана организација власти након завођења Шестојануарске диктатуре. Указано је на одсуство битних елемената неопходних за постојање правне државе.

Истакнути су, међутим, несумњиво значајни резултати постигнути на законодавном плану у посматраном периоду, који се одликовао веома динамичном законодавном активношћу.

Кључне речи: Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца; Шестојануарска диктатура; Лични режим; Правна држава; Правни партикуларизам.

*

* *

Период од стварања Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца, 1. децембра 1918, до завођења диктатуре краља Александра Карађорђевића, 6. јануара 1929. године, био је обележен бројним парламентарним и политичким кризама. Истовремено, то је био период у ком су отпочели бројни дугорочни државни послови који су имали за крајњи циљ постизање правног, привредног и културног јединства.

Југословенске земље су, приликом уједињења у Краљевство Срба, Хрвата и Словенаца, унеле у новостворену државу своје регионалне посебне карактеристике, по којима су се, једна од друге, разликовале у већој или мањој мери. Те разлике су се, између осталог, састојале у

степену привредног развитка појединих југословенских крајева. Током читавог периода постојања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, односно Краљевине Југославије, постојеће разлике су се испољавале. Оне су се одражавале како у привредном, тако и у политичком животу заједничке државе.

Свакако, веома маркантно обележје новостворене државе представљало је непостојање јединственог правног система. Уместо тога, постојало је шест различитих правних подручја, те је правни систем Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца чинио скуп посебних регионалних права наслеђених из пређашњих правних система који су постојали у државама у чијим оквирима су се поједине југословенске покрајине пре уједињења налазиле.

Период од уједињења 1. децембра 1918. до доношења Устава Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 28. јуна 1921. године представљао је фазу тзв. провизоријума у државноправном развоју новонастале државе. У овом периоду, државну власт вршили су краљ, влада и Привремено народно представништво. Краљевску власт уместо краља Петра I вршио је као регент Александар од времена пре рата, па до смрти краља Петра у августу 1921. године. Прва влада нове државе формирана је 20. децембра 1918. године. Регент Александар је 6. јануара 1919. године издао манифест који је представљао програм прве заједничке владе, у којем су били истакнути основни програмски задаци на уређењу стања у новоформираној држави. У Манифесту је регент нагласио: „Ја ћу у свему непоколебљиво држати начело уставно-парламентарне владавине, које ће бити камен темељац наше слободном вољом народа створене државе“.¹ Политички живот и догађаји који су уследили наредних година често су, међутим, показивали одступање регента Александра од темељних принципа које је истакао у свом манифесту.

У манифесту су била изнесена и основна начела о начину формирања и саставу Привременог народног представништва. Тако је било речено: „Моја ће влада радити у потпуној сагласности с Народним Представништвом и бити њему одговорна. Зато ће бити њена дужност, да што пре сазове у Београд Народну Представницу, састављену од изасланика Српске Скупштине и Старе Србије и Македоније, од сразмерног броја чланова Народних Већа, и од представника Војводства и Црне Горе. Народна Представница ће представљати привремену, али пун израз једног законодавног чиниоца у Нашем Краљевству“.²

¹ В. Petranović, М. Zečević, *Jugoslavija 1918–1984. Zbirka dokumenata*, Београд 1985, 125.

² *Ibid.*, 136.

Привремено народно представништво Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца сазвано је регентовим указом од 24. фебруара 1919, а са-стало се 1. марта 1919. године. Након свечаног отпочињања рада пре-стоном беседом регента Александра, у име краља Петра I, на првој седници је закључено, с обзиром на то да није било посебног држав-ног одбора за састављање списка посланика, да се такав списак затра-жи од министра за припрему Уставотворне скупштине и изједначење закона. Надлежни министар доставио је, потом, списак посланика Привременом народном представништву. Насупрот ономе што је би-ло предвиђено у регентовом манифесту, састав Привременог народ-ног представништва био је одређен одлуком владе, а на основу одлука народних представништава у покрајинама у којима су постојала, од-носно на основу споразума политичких странака у осталим покраји-нама.³

Сама чињеница да је састав Привременог народног представни-штва зависио од владе предоредила је његову судбину. Уместо да Привремено народно представништво, као законодавно тело, врши контролу рада владе, влада је одлучивала о његовом сазивању и раду. Када се радило о законодавној делатности, за време периода провизо-ријума сви односи и питања били су регулисани привременим законима, уредбама, правилницима и решењима. Ти прописи су имали „за-конски значај“, али су у погледу важења били привременог карактера. У том периоду привремености, у важењу правних прописа улога вла-де у законодавној делатности била је знатна. Наиме, Привремено на-родно представништво препустило је, у великој мери, законодавну иницијативу влади. „Привремени парламент, који смо имали пре Уставотворне Скупштине, пуштао је да Влада издаје какве хоће уред-бе, пуштао је чак да их она издаје и онда, када је он био на окупу, и када се њихово издавање није могло правдати његовим одсуством. Тај парламент није ни најмање наваливао да му се Владине уредбе под-несу на накнадно одобрење, и да тако спасе бар форму своје надмоћ-ности, када је суштину изгубио“.⁴

Влада је, тако, за време мандата Привременог народног представ-ништва донела око осам стотина прописа из области социјалне поли-тике, финансија и унутрашње политике. Привремено народно пред-ставништво је, с друге стране, своју законодавну функцију испољило доношењем, пре свега, *Закона о избору посланика за Уставотворну скупштину Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца*,⁵ те Закона о држа-

³ F. Čulinović, *Jugoslavija između dva rata I*, Zagreb 1961, 204.

⁴ С. Јовановић, „Нестајање закона“, *Српски књижевни гласник* 2/1921, 515.

⁵ Закон о избору посланика за Уставотворну скупштину Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 195/20.

вљанству, уједначавању календара, о установљавању Универзитета у Љубљани, о народним школама, о пороти, итд.⁶

Устав Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца – Видовдански устав, прокламовао је парламентарни режим, чланом 1: „Држава Срба, Хрвата и Словенаца је уставна, парламентарна и наследна монархија“.⁷ Међутим, начело парламентаризма није било разрађено уставним одредбама. Власт је, према Уставу, била подељена између краља, владе и Народне скупштине, али недоследно начелу о подели власти. Наиме, „Законодавну власт врше Краљ и Народна Скупштина заједнички“, „Управну власт врши Краљ преко одговорних министара...“, а „Судску власт врше судови. Њихове пресуде и решења изричу се и извршују у име Краља на основу закона“.⁸ Краљ је, практично, имао у својим рукама све функције власти. Краљева функционална овлашћења веома јасно су побијала троеобу власти формално истакнуту у четвртом одељку Устава. „Видовдански устав формално је нормирао уставну ограничену монархију, али краљева неодговорност а к томе потпуна надређеност свима факторима у држави, чиниле су га заиста 'првим уставним фактором', а не, како се обичавало истицати (у скупштинским круговима), 'другим уставним фактором'“.⁹

С циљем превазилажења правног партикуларизма, за изједначење законодавства и управе у држави у члану 133 Устава био је прописан краћи поступак. Сви законски предлози који су за предмет имали изједначење законодавства и управе, а били су поднесени било од владе или од појединих посланика, упућивали су се преко Председништва Народне скупштине Законодавном одбору. Потом се извештај Законодавног одбора, са предлогом који је одбор усвојио, сходно прописаном поступку, слао Народној скупштини. Уставом је било прописано да ће се краћи поступак за изједначење законодавства и управе примењивати у периоду од пет година од ступања на снагу устава.

Чланом 130 Устава, било је утврђено да сви привремени закони, уредбе, правилници и решења Министарског савета, издати у периоду државноправног провизоријума, важе и даље све док не буду измењени или укинати. Влада је, стога, била дужна да све поменуте привремене прописе упути Законодавном одбору на преглед у року од месец дана од проглашења Устава. Одбор, подељен у одговарајуће секције, према гранама државне управе, требало је, након што изврши преглед

⁶ В. Petranović, *Istorija Jugoslavije prva knjiga*, Beograd 1988, 94.

⁷ Устав Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца – Видовдански устав, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 142 А/21.

⁸ Устав Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, чл. 46–48.

⁹ F. Čulinović, *Dokumenti o Jugoslaviji*, Zagreb 1968, 222.

примљених прописа, да у пленуму реши који остају у важности без измена, који се морају изменити, те који се укидају. Прописи о којима Законодавни одбор, у остављеном року, није донео одлуку остајали су у важности, с тим да су убудуће могли бити измењени само у редовном законодавном поступку.

Уставом прописани поступак требало је, утврђеним механизмима, да допринесе што је могуће бржем и ефикаснијем изједначавању законодавства у држави. Међутим, то је претпостављало пре свега континуиран и стабилан рад Народне скупштине, што у посматраном периоду, нажалост, није био случај. Наиме, само скупштина изабрана 1920. године имала је трајање мандата прописано уставом. „Све остале скупштине биле су распуштене пре истека мандата и у свом раду трпеле су већу или мању опструкцију политичких партија из Хрватске, Словеније и Босне. Избори за нове скупштине одржани су 1920, 1923, 1925. и 1927. године.“¹⁰ Такве околности узроковале су честе промене влада, па самим тим и министара правде. „Сваки нови Министар Правде, знајући да он сноси потпуну одговорност за рад свог ресора и имајући мишљење о реформи, пре но што би ставио свој потпис на неки пројект израђен пре његова ступања на дужност, наређује да му лица којима нарочито верује поднесу реферат о томе које су измене нарочито потребне у припреманим пројектима. И то је одуговлачило реформу и изједначење закона, тим више што се у току припремних радова само у Министарству Правде променило *осам* министара“.¹¹

Законодавни рад Народне скупштине посебно је трпео негативне последице услед нестабилних политичких околности. Владе формиране у посматраном периоду износиле су на почетку својих мандата обимне законодавне програме и најављивале доношење закона који су имали велики политички и економски значај и којима је требало да се постигне учвршћење правног поретка у држави. „Врло је мало, међутим, од обимних послова на законодавном плану обављено. Према неким подацима, само у току 1926, од законских предлога које је поднела влада решено је само 29, а од тога су 22 предмета представљала разне међународне конвенције које су рађене изван парламента и често без његовог утицаја; истовремено од 60 законских предлога који су поднели поједини посланици решен је само један.“¹² Са доношењем јединственог кривичног и грађанског законика, усвајањем закона

¹⁰ М. Зечевић, *Југославија 1918–1992*, Београд 1994, 44.

¹¹ М. Чубински, „Изједначење и реформа закона у Краљевини СХС“, *Летонис Матице српске* 307/1926, 255.

¹² В. Глигоријевић, *Parlament i političke stranke u Jugoslaviji (1919–1929)*, Београд 1979, 228.

о ликвидацији аграрне реформе, те са унификацијом просветног законодавства се, међутим, одуговлачило услед одсуства континуитета у законодавном раду.

Тако, у Скупштини се наметнуло и решавање питања продужења рада Законодавног одбора. Однос снага у Народној скупштини, у јуну 1926. године, омогућио је усвајање законског предлога којим је рад Законодавног одбора био продужен за још три године. То је свакако, с обзиром на претходно поменуте резултате у законодавном раду, било добродошло. *Закон о продужењу рока за краћи поступак за изједначење законодавства и управе у земљи* донесен је 27. јуна 1926. године и њиме је Уставом прописан краћи поступак за изједначење управе и законодавства у земљи био продужен за још три године почев од 29. јуна 1926. године.¹³

Након убиства у Скупштини 20. јуна 1928. године, криза парламентаризма у држави достигла је свој врхунац. Краљ је тражио политичко решење настале кризе, а као могуће опције помињане су ревизија Устава, те расписивање нових парламентарних избора. Међутим, 6. јануара 1929. године краљ је заузео апсолутистичку власт, укинуо Устав и распустио Народну скупштину. У Прокламацији народу, краљ је навео разлоге због којих је био принуђен да заведе диктатуру и истакао да је једини циљ „да се у што краћем времену постигне остварење оних установа, оне државне управе и оног државног уређења, које ће најбоље одговарати општим народним потребама и државним интересима“.¹⁴ Краљ је био носилац све власти у држави. Према *Закону о краљевској власти и врховној државној управи*, он издаје и проглашава законе. Краљ именује председника и чланове Министарског савета, који стоје непосредно под краљем и раде по његовом овлашћењу.¹⁵ Овим Законом правно је изражен апсолутистички режим. Истог дана, краљ је формирао владу на челу са генералом Петром Живковићем. Као циљеве новоуспостављеног режима председник владе је посебно истакао „реформа администрације, економска обнова и санирање финансија, постизање пуног духовног јединства Срба, Хрвата и Словенаца“, те нагласио да што се тиче изједначења законодавства „За постизање овог циља донеће се читав низ закона. У току три до четири месеца предвиђа се изједначење целокупног законодавства“.¹⁶ Ефикасност рада владе у предстојећем периоду образло-

¹³ Закон о продужењу рока за краћи поступак за изједначење законодавства и управе у земљи, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 268/26.

¹⁴ *Политика*, бр. 7430/1929.

¹⁵ Закон о краљевској власти и врховној државној управи, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 9IV/29.

¹⁶ *Политика*, бр. 7435/1929.

жена је следећим речима: „Осим тога влада је слободна и од свих партијских обзира и утицаја, јер људи у влади нису експоненти бивших политичких странака“.¹⁷

Режим заведен 6. јануара 1929. године несумњиво је био заснован на праву. Поред поменутог *Закона о краљевској власти*, истог и наредних дана краљ је објавио неколико закона који су утврђивали основне принципе на којима је диктатура била заснована. О владавини права и доследној примени закона старао се лично краљ. На то је чланове владе, коју је именовао, упозорио следећим речима: „Као мени једини одговорни министри, ви представљате данас, сваки у свом ресору, највећи државни ауторитет. Тај ауторитет власти морате и ви и ваши подређени високо чувати и у свакој прилици пуно му респектовања прибавити. То ћете постићи само *ако се будете строго придржавали закона, не дозвољавајући ни најситније повреде њихове. И ви и ваши подређени органи имају се у свакој прилици и при сваком акту руководити само интересима службе и интересима државе. На тај начин, створиће се пуно поверење народа према органима власти и завладаће трајно осећај и уверење да у нашој држави влада пуна законитост, правда и апсолутна једнакост.*“¹⁸

Међутим, иако заснован на праву, тако устројен државни поредак није подразумевао истовремено постојање правне државе, јер су битне одлике неопходне за њено битисање сасвим разумљиво недостајале.

Краљ је био носилац целокупне власти у држави. Поред законодавне и извршне, и судска власт у држави вршила се у име краља, те се о начелу поделе власти као једном од основних постулата појма правне државе не може говорити посматрано у оквирима режима Шестојануарске диктатуре.

Нарочито важно обележје правне државе представља независност судства и из ње произлазећа независност судија. Видовданским уставом, чланом 109, била је загарантована независност судова који при изрицању правде нису стајали ни под каквом влашћу. Према члану 112 Устава, судије су уживале сталност и нису могли бити отпуштени против своје воље и без пресуде редовних судова и дисциплинске пресуде Касационог суда.¹⁹ У тренутку када је политичка криза у држави била на врхунцу, коначно су усвојени, претходних година припремани, закони који су регулисали уређење судова и утврђивали по-

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ Б. Глигоријевић, *Краљ Александар Карађорђевић у европској политици*, Београд 2010, 182.

¹⁹ Устав Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, чл. 112.

ложај судија. Наиме, *Закон о судијама редовних судова* и *Закон о уређењу редовних судова* донесени су 24. септембра 1928. године.²⁰

Према *Закону о судијама редовних судова*, судије су биле биране у општим седницама окружних и апелационих судова или Касационог суда. Избор се вршио путем тајног гласања. Да би судија био изабран, била је потребна апсолутна већина гласова. Потом се извештај о изабраним кандидатима слао министру правде, а он га је достављао краљу ради потврде. У складу са Уставом, члан 18 Закона гарантовао је независност судија. У изрицању правде судије нису стајале ни под каквом влашћу већ су судили по закону и имали су право оцене издатих уредаба.

Краљ је формално постављао судије својим указом, као и остале државне чиновнике, али с обзиром на уставом и законом прописану процедуру избора судија, краљ је, практично, само потврђивао кандидате који су му били предложени. Иако постављени од стране краља, судије су према њему биле у независном положају.²¹

Поменути закони требало је ступе на снагу у пролеће 1929. године. У међувремену, док је трајао *vacatio legis*, краљ је завео личну владавину и у складу с тим донео нове одговарајуће законе који су регулисали уређење судова и положај судија. Нови *Закон о судијама редовних судова* краљ је донео 8. јануара, а након десет дана и нови *Закон о уређењу редовних судова Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца*, чијим доношењем су укинута истоимени закони из 1928. године.²²

Закон о судијама, који је донео краљ, није садржао одредбу о изборности судија. Чланом 13 Закона прописивао је да ће министар правде донети одлуку о томе ко ће, од кандидата пријављених на конкурс за упражњено судијско место, бити постављен за судију краљевим указом.

Новим Законом, поред изборности, укинута је и сталност и непокретност судијског положаја. Према члану 17 *Закон о судијама редовних судова*, краљ је вршио премештање, пензионисање и отпуштање из службе на предлог министра правде.

Ранијим законом прописано право судија да врше оцењивање издатих уредаба није било утврђено у Закону из 1929. године, чиме је одузето право судској власти да врши контролу рада извршне власти.

²⁰ Закон о судијама редовних судова и Закон о уређењу редовних судова, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 237/28 и 295/28.

²¹ С. Јовановић, *Уставно право Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца*, Београд 1995, 420–421.

²² Закон о уређењу редовних судова Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 7/29 и 20/29.

У Закону из 1929. године била је нарочито наглашена улога министра правде. Наиме, многе надлежности, које су према ранијем закону, у односу на првостепене судове имали апелациони судови, односно Касациони суд, додељене су у искључиву надлежност министру правде, а он је био директно подређен краљу.

Нови режим укинуо је и Видовданским уставом гарантована грађанска права: слободу изражавања јавног мишљења, право удруживања, збора и договора. *Законом о заштити јавне безбедности и поретка у држави* забрањене су све политичке странке.²³

Шестојануарски *Закон о изменама и допунама Закона о штампи* од 26. августа 1925. године прописивао је, између осталог, да одлуку о забрани излажења новина може донети министар унутрашњих дела ако новине у периоду од месец дана буду бар три пута забрањене.²⁴ Штампа је тако, сходно слову Закона, стајала под контролом владе, а одлука о забрани излажења новина није подлежала контроли судске власти, јер Закон није предвидео никакав правни лек против поменуте одлуке.²⁵

С друге стране, управо у периоду Шестојануарске диктатуре раније започет процес унификације законодавства дао је конкретне резултате. Влада, ослобођена контроле од стране парламента, добила је у оквирима апсолутистичког режима слободу да сама октроише законе. С циљем реализације опсежног законодавног програма који је председник владе Живковић најавио, посебним законом донесеним 31. јануара 1929. године основан је Врховни законодавни савет и Комисија стручњака при Министарству правде са задатком припреме законодавства. На тај начин, била је омогућена разрада многобројних законских нацрта, уредаба и других правних прописа, и то не само из области државног организационог права.²⁶

Изједначење права дало је највише резултата у области јавног права, тзв. државног организационог права, прописа о устројству државне власти. Управно право било је нарочито заступљено у процесу унификације и изједначења права. Наиме, још 1922. године донесене су *Уредба о подели земље на области*, *Закон о општој управи*, те *Закон о обласној и средској самоуправи*. У периоду Шестојануарске диктатуре у тој правној области донесен је 3. октобра 1929. године *Закон*

²³ Закон о заштити јавне безбедности и поретка у држави, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 9-IV/29.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ О томе, вид. V. Koštunica, „Ustavnopravni razvoj u Jugoslaviji između dva rata i pravna država“, *Pravna država*, Beograd 1991, 44.

²⁶ F. Čulinović, (1961), 10–14.

о називу и подели Краљевине на управна подручја, којим је држава добила нови назив Краљевина Југославија, а државна територија била је подељена на девет бановина, и *Закон о банској управи* од 7. новембра 1929. године.²⁷

Јединствени *Кривични законик за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца* донесен је 27. јануара 1929. Законик је ступио на снагу 1. јануара 1930. године и њиме је извршена унификација партикуларних правних правила из области кривичног материјалног права у држави. Основни задатак јединственог кривичног Законика састојао се у заштити владајућег политичког и економског система. Садржао је мноштво прописа о кривичноправној заштити власти и на оштар начин штитио успостављени режим од свих „антидржавних“ елемената.²⁸

Поред области организационог права, законодавни рад усмерен на доношење јединствених закона највише успеха остварио је у домену прописа који су се односили на судски поступак. Доношењем низа формалноправних прописа био је коначно ликвидан правни партикуларизам који је постојао у поступку пред судовима. *Законик о судском кривичном поступку* донесен је 16. фебруара 1929, а 13. јула исте године и *Законик о судском поступку у грађанским стварима*. Оба прописа представљала су модерне законике који су допринели изједначењу, убрзању и јасноћи поступка суђења у југословенској држави.²⁹

У новембру 1929. године, с обзиром на то да се ближила годишњица новог режима, председник владе Живковић је на седници Министарског савета истакао потребу „да се пожури са израдом уредаба и закона како би биланс рада годишњице био што повољнији“.³⁰ Наведена изјава председника владе свакако потврђује настојање основних чинилаца Шестојануарског режима да процес изједначења права, који се годинама налазио у стагнацији, коначно изнедри дуго очекиване, и за праксу преко потребне, јединствене законе за читаву државу. Импозантни резултати законодавног рада требало је на својерестан начин да оправдају режим личне владавине. Остало је забележено да је у току 1929. године краљевим указом донесено око две стотине закона, што је, заиста, био импресиван биланс, нарочито у поређе-

²⁷ F. Čulinović, *Državopravna historija jugoslavenskih zemalja XIX i XX vijeka II*, Zagreb 1959, 312–313.

²⁸ F. Čulinović, (1961), 14.

²⁹ F. Čulinović, (1959), 329 и даље.

³⁰ Љ. Димић, Н. Жутић, Б. Исаиловић, *Записници са седница Министарског Савета Краљевине Југославије 1929–1931*, Београд 2002, 105.

њу са периодом парламентаризма који је претходио завођењу диктатуре.³¹

Динамична законодавна активност и значајни резултати требало је, на неки начин, да представљају својеврсно оправдање за завођење режима личне владавине и да потврде циљеве истакнуте приликом његовог проглашења. Одсуство парламентарног живота очигледно је погодовало напретку законодавства. Влада је искористила стечену могућност да сама доноси законе, те су многи, у претходном периоду припремљени, нацрти закона угледали светлост дана и ступили на снагу. Несумњива чињеница јесте да је право у периоду Шестојануарске диктатуре сразмерно највише унификовано, што је доприносило учвршћивању правног поретка и превазилажењу проблема који су постојали у пракси услед правног партикуларизма. Својеврстан је парадокс да је стабилизација правног поретка и унификација закона постигнута у режиму који је, како смо навели, одликовало непостојање битних претпоставки за постојање правне државе.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Avramovski, Živko, *Britanci o Kraljevini Jugoslaviji I*, Globus, Zagreb 1986;
2. Gligorijević, Branislav, *Parlament i političke stranke u Jugoslaviji (1919–1929)*, Institut za savremenu istoriju, Narodna knjiga, Beograd 1979;
3. Глигоријевић, Бранислав, *Краљ Александар Карађорђевић у европској политици*, Завод за уџбенике, Београд 2010;
4. Димић, Љубодраг, Жутић Никола, Исаиловић Благоје, *Записници са седница Министарског Савета Краљевине Југославије 1929–1931*, Службени лист СРЈ, Београд 2002;
5. Зечевић, Миодраг, *Југославија 1918–1992*, Просвета, Београд 1992;
6. Јовановић, Слободан, „Нестајање закона“, *Српски књижевни гласник* 2/1921;
7. Јовановић, Слободан, *Уставно право Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца*, Службени лист СРЈ, Београд 1995;
8. Koštunica, Vojislav, „Ustavno-pravni razvoj u Jugoslaviji između dva rata i pravna država“, *Pravna država*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd 1991;
9. Petranović, Branko, Zečević, Momčilo, *Jugoslavija 1918–1984. Zbirka dokumenata*, Rad, Beograd 1985;
10. Petranović, Branko, *Istorija Jugoslavije prva knjiga*, Nolit, Beograd 1988;

³¹ Ž. Avramovski, *Britanci o Kraljevini Jugoslaviji I*, Zagreb 1986, 590.

11. Чубински, Михаило, „Изједначење и реформа закона у Краљевини СХС“, *Летопис Матице српске* 307/1926;
12. Čulinović, Ferdo, *Državnopravna historija jugoslavenskih zemalja XIX i XX vijeka*, Školska knjiga, Zagreb 1959;
13. Čulinović, Ferdo, *Jugoslavija između dva rata I*, Izdavački zavod Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb 1961;
14. Čulinović, Ferdo, *Dokumenti o Jugoslaviji*, Školska knjiga, Zagreb 1968.

Објављени извори

1. Закон о избору посланика за Уставотворну скупштину Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 195/20;
2. Устав Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 142А/21;
3. Закон о продужењу рока за краћи поступак за изједначење законодавства и управе у земљи, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 268/26;
4. Закон о краљевској власти и врховној државној управи, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 9IV/29;
5. Закон о судијама редовних судова, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 237/28;
6. Закон о уређењу редовних судова Краљевине СХС, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 295/28;
7. Закон о судијама редовних судова, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 7/29;
8. Закон о уређењу редовних судова у Краљевини СХС, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 20/29;
9. Закон о заштити јавне безбедности и поретка у држави, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 9IV/29;
10. Закон о изменама и допунама Закона о штампи од 26. августа 1925. године, *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 9IV/29;
11. *Политика*, бр. 7430/1929;
12. *Политика*, бр. 7435/1929.

Assistant Professor Gordana Drakić, LL.D.

Faculty of Law, University of Novi Sad

THE DICTATORSHIP OF KING ALEXANDER AND THE RULE OF LAW

Summary

The period from 1918 to 1929 in the history of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes was marked by numerous political and parliamentary crises that had a negative impact on the legislative work of the National Assembly. Various socio-political circumstances also rendered the legislative work in the first ten years of the existence of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes inert and without significant success.

After King Alexander set up his dictatorship on January 6, 1929, a time of huge legislative activity followed. One of the main goals of the new regime was equating the laws with the enforcement of new laws.

During the dictatorship of King Alexander main characteristics of the rule of law such as constitutionality, the distribution and balance of power, civil rights, the permanence and immobility of judicial position were abolished. But on the other hand, this period in the history of Yugoslav state saw a vast legislative activity that has resulted in a series of laws of great importance.

Key words: *Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes; Sixth January Dictatorship; Personal Regime; Rule of Law; Legal Particularism.*